

N. N. szakadár hűsége

Ő az örök útrakész, pedig mindig maradni szeretne. Konok s tilalmas: távozásban, érkezésben. Mert faggatni őt nem lehet. De még csak kérdezni sem. Mint ama Grál-lovagot, Csodák Lohengrinjét, akihez pedig semmi köze. Döntésre, kihívásra mindig hirtelen kezű, mert csak a bálnatban megfontolt és nyugalmas. Mint ki nagy titkok bizalmasa, meglepődni sem igen szokott – akármekkora kártyás is az élet, a végső adu még vesztéskor is az ő kezében marad. Így aduztat meg „máj- és szív-kihágásokat” – egyetlen cigánnyal s az üveg vörösborral. Éjnek idején, kórházban, dallam-szelidülten és egyedül megint. Most, a láz izzó vasrácsai mögött: szabadon, mint még soha!

Krúdy Gyula nem fél az Időtől. Sőt, garabonciása, mániákusa, de még szerelmese is az időnek. Igaz, e sokat fölrótt vonzalmában egyszerre igényes és szeszélyes – neki a magaakarta időmátkaságban is a legkülönb kell, hogy jegyese legyen. Ő pedig: a Pillanat. A mulandóság Mábkirálynője, aki picike, de hálából örök. S egyetlen is úgy tud csak maradni, ha napra nap más alakban lép talányos kérője elé. Mert az idő nemcsak világegyetemnyi, de milliárd arcú is. És aki a Szépség világegyetmében él, az cserébe a szép alakmásaival találkozik majd élete minden napján, de ha igazán alázatos híve vallásának, még minden órájában is. Ezért neki már nemcsak a pillanat, de a szépség is az idő atomja. Az egyik a másik nélkül nemcsak illúzió – nincs is. Így hát az idő szerelme az élet szerelme már, s abban az Asszonyé. Aki örök, mert az őt újralátó szenvedély is kozmosz-sorsú – kimeríthetetlen. Hát még a szélmalomharcú lovagmeggyőződés, hogy élni csak így érdemes, igaz! Az ilyen álmodónak bizony nincs fényes kísérete, még Sancho Panzája se, de ha akarja, épp úgy terve cinkosa a fölrebbenő galambcsapat, mint a szélnek szolozsmázó fűzfák, a korzózó mezei virágok vagy a szabolcsi homokutak békés díszszázadai, a jegenyék. S mivel a lélekúton nincs, aki szembejönne, a vándor, ha szól, magát szólítja meg. Álmatag és szelíd beszélgetés ez, de bajvivó-bajtársias is, jóban-rosszban. Nekik, kettőjüknek, följarjadt autombilkorszakban is nagyobb csoda egy titoknak zsalugáter, mely mögöl valaki mintha lopva az érkezőre lesne. . .

Szomorú, nagykomoly panteisták, kik „konkrét”, *külön* istent sehol se leltek, végül szívük fölé hajolva s abba, mint a minden prizmájába nézve, egyszer csak kimondták – a világ az isten teste, s mert *magában* semmi, valamennyire *minden* vele azonos. Ha csak gesztusában is, de ő maga, s

mert lát: látható. Így hát akinek a szépség és annak asszonyi hordozója lett magakérte istene: annak szemében a lényeg ajzott része mind, kiben ha csak egyetlen emlékező vonallal is, de ez a rejtett istenméret még megnyilatkozik. Akiben él még, s megvan az egykori, istenrajzolta kép emléke, mása! És lám, tiszta, mély és igaz a törvény, mert nincs többé akarnok menyecske-dac, vadleső kacérság, álorcásan hitveskedő alázat vagy zsiros, buggyanó asszonyi sóvárgás, mely így, a vágyban keletkező lényegében ne valamilyen ábrázoló istenötletnek lenne megtestesülése, mozgó szobra! A hintók robogó lugasain tovatűnő, szalagos szeszélyű szűzek, a Mylady-karcsú műlovarnók, a mindig-búcsúzó alagsori varrólányok vagy a velőrózsa-mosolyú zakácsnék, nagybugyogós témsasszonyok, púderfehér grizettek mind, mind ezt a rabelais-ien kimeríthetetlen, tobzódó formatudású istent másolják már azzal is, hogy vannak, voltak, lesznek, lehetnek...

A Nagyvárosi Látomásban, élet- és asszony-kaleidoszkópban, ilyen sokarcú, soktestű a mámor, hiszen a nagy-pulzusú búfelejtőt, még omlatag kis szállók asztalkáira is, maga az isten hozza! A festett varázs most még csak az átélése, de ha visszatörpanunk pillanatra, a látvány titkon eljegyez a tudással. Mert axiómaszilárdan tudom már, hogy Krúdy Gyula lényének és művének kulcsszava, varázsszó igéje: a *hűség*. Pedig első találkozásra, első hozzákérezkedésre frivolán pimasz vele kapcsolatban még a szó említése is, hiszen lénye minden elismert gazdagsága mellett, mintha kihívóan és kajánul épp arra a tartományra utalna, mely végképp hiányzik sorsából s belőle. És csak később, nagykésőn derül ki, miért is nem haragudott meg, amikor valami kutakodó oktalanság s a mögötte ballagó rosszindulat ezt az erkölcsiekben oly fontos szót művének szegte. Mert hogy még azóta is – néma nemleges válasza ellenére! – szokás őt csapodárnak, csélcsapnak, zálogcédula-címeres Don Juannak elstilizálni, lejáratni! Hát nem abszurd?! „Dehogyanem az” – felel megint mosollyal. Mert többet, így, kihívásra, még egy lélekvándorlásnyi új életért se mondana...

Hiszen ő csak azoké akar és tud lenni ősrégóta, akik ezt az egyetlen nagy, tudatos talányát megfejtették. Akik értve tudják, mért volt ő az örök múlt idő s a belőle rendre csak késve kibomló, tétova mindig-majdaniság. Miért lehetett ő egyszerre – és nem prousti, hanem Krúdy Gyula-i értelemben! – a három időirány bölcs rajzmestere, kinek vázsnán minden úgy él, mintha már meg se volna s meghalni is úgy tud csak, mintha halálával újra élne! Miért, ha nem a *hűség* okán, mely mindent, amit egyszer megélt vagy látni láthatott, mint magán túlmutató érvényességet, mozzanatnyi öröklétet szemlél az emlékbén és tovább. De a teljes idő épp az, amit nemcsak elhagyunk, hanem közeledünk is hozzá eközben. Ezért, akiket látszatra elfeledtünk a távozásban, akiken tettünk távolság-látszatában mintha túlléptünk volna, élnek mégis múlhatatlan. S nemcsak bennünk, nemcsak a nosztalgiában, de való önmagukban: úgy, ahogy a nagy isten-teste, -szándéka, -mosolya világban nekünk egykor megjelentek. Tőlük mi csak búcsúzni tudunk – elbúcsúzni soha! A végenincs és csak együtt egész, együtt igaz, együtt létméretű körforgásban ezért, ha sokan lehetnek is a szereplők, akik az emléket magukból teremtve az időkapun így ki-bejárnak, szerepet mégse cserélhetnek – ha voltak, lesznek is: mert *vannak*. S az általuk mindig tobzódva-örök Jelen lebegő homályán át is tisztán látni már: ennek a merengésnek tája felett szfinkszarcával kelet istene uralkodik, aki rólunk időnkig el nem érő messzeségekben is mindent tudva tudott már. De mégis, mintha őt, múlhatatlant, mi halandók ismernénk jobban... Mert Krúdy Gyula szerint nincs titok nagyobb, mint hogy múltán a lepkeszárnyú életmaszkabálnak, álarcát levetve, isten is, ember is magának marad majd magányosabb.

Belokony P.O.